

Соціологія

5. «Розуміюча соціологія» М. Вебера.

один з найважливіших напрямків сучасної соціології. У її рамках сформувалися такі напрямки як феноменологічна соціологія, символічний інтеракціонізм, етнометодологія тощо. Провідну роль у виникненні цього напрямку належить концепції *Verstehen* (розуміння), сформульованої в роботах М. Вебера, Г. Зіммеля, а також у філософії життя В. Дільтея. В основу концепції «розуміючої» соціології лягли ідеї Е.

Дюркгайма про соціальну реальність як реальність особливого роду, яку можна пізнати за допомогою відповідного методу, яким є розуміння.

Розуміюча соціологія є вченням про суспільство, яке основну увагу приділяє значенням, які люди пов'язують зі своїм соціальним світом.

Розуміюча соціологія прагне показати, що реальність створюється самими людьми в їхньому повсякденному житті. Основні відмінності розуміючої соціології від наукової (або позитивістської) соціології:

1. розуміюча соціологія вивчає значення, які надаються поведінці, на відміну від позитивістської соціології, яка зосереджується на дії;
2. розуміюча соціологія розглядає реальність як сконструйовану людьми, на відміну від позитивістської соціології, яка бачить реальність об'єктивною, незалежною від людей;
3. розуміюча соціологія опирається на якісні дані, на відміну від позитивістської соціології, яка прагне до використання кількісних даних.

М.Вебер виділяв 4 типи соціальної дії:

- | | |
|---|--|
| 1) <i>традиційну</i> (визначається звичкою); | } суб'єктивно-іраціональні, незбагненні; існують у традиційних суспільствах минулого |
| 2) <i>афективну</i> (визначається емоціями і почуттями); | |
| 3) <i>ціннісно-раціональну</i> (визначається свідомою вірою у певну етичну, естетичну, релігійну тощо цінність поведінки незалежно від її успіху); | } вони є соціальними і раціональними, властивими сучасним індустріальним суспільствам.
Зрозуміти можна лише дію 4), оскільки в ній поєднані і сенс людської діяльності, і суть людини |
| 4) <i>цілераціональну</i> (визначається очікуванням певної поведінки інших людей і використанням цього очікування як засобу для досягнення раціонально регульованих цілей з метою досягнення успіху). | |

9. Предмет, об'єкт, функції та структура соціології.

Об'єктом вивчення соціології є суспільство як цілісна соціальна реальність, сукупність соціальних зв'язків і соціальних відносин.

Предметом соціології є окремі аспекти, особливості, Відносини об'єкта її дослідження.

Структура соціології – це певний спосіб упорядкування системи знань про суспільство. Є Велика кількість способів класифікувати за різними 9 критеріями соціологічні знання, але найпоширенішим є поділ соціології на три рівні:

1) теоретична соціологія (Створює теорії, концепції, парадигми, пояснює поняття, категорії соціології)

2) теорії середнього рівня (Вивчають окремі спільноти: досліджують життєдіяльність спільнот в окремих сферах: характеризують окремі елементи соціального механізму)

3) емпірична соціологія (Це теорія, методика і техніка конкретних соціологічних досліджень)

Соціальна функція – це роль, яку Виконує той чи інший елемент соціальної системи (соціальний інститут, соціальний процес, соціальні дії) в суспільстві або ж в соціальній спільноті.

Теоретико-пізнавальна – спрямована на Вироблення нових знань.

Практична – тісно пов'язана з теоретичною, оскільки теорія й практика невід'ємна риса соціології. Реалізується через соціологічні дослідження.

Методологічна – розробка основних методологічних підходів на макро- і мікросоціологічному рівнях.

Прогностична – реалізується через соціальні прогнози.

Світоглядно-ідеологічна – спрямована на забезпечення наукової дискусії між різними соціологічними поглядами, розширення наукової ідеології, формуванню соціологічного стилю мислення, підготовку компетентних фахівців.

Управлінська – реалізується шляхом Впливу соціології на прийняття управлінських рішень. Визначення основних напрямків підвищення ефективності діяльності.

Виховна – сприяє підвищенню культури, через Вивчення соціології, накопичення знань про функціонування суспільства та взаємодію окремих його елементів.

Описова функція – зумовлена необхідністю систематизації, опису та нагромадження одержаного дослідного матеріалу у вигляді аналітичних нотаток, різноманітних звукових звітів, статей, книг, комп'ютерних матеріалів тощо.

Політологія

6 Етапи еволюції політології як науки

Перший етап розвитку політології почався з часів Арістотеля і тривав приблизно до громадянської війни в Америці (1861–1865). Це період нагромадження філософського знання про суспільство та політику. Відбувається поступовий відхід від релігійно-міфологічної форми протонаукового відображення і пояснення світу політики, основу якої складали ідеї про божественне походження і організацію влади. Приблизно з середини I-го тисячоліття з'являється тенденція до раціоналізації політичних уявлень, поява окремих систематизованих вчень. Уже в Стародавній Греції Арістотель дав визначення політичних режимів і ввів такі терміни, як "монархія", "аристократія", "олігархія", "демократія" та ін. З того часу політична філософія стала невід'ємною частиною духовного життя суспільства. Такі ідеї ґрунтувалися на практичному ототожненні політики та держави, нерозривному сприйнятті держави і суспільства, припускаючи інтегрованість організації людського життя і публічної влади. Це формувало теоретичні трактування політики в руслі філософії і навіть частково природознавства. Однак наростання раціонального опису політичних явищ призвело в XIII ст. до створення на основі схоластики вже специфічної політичної науки, яка називалась то «ars politica» – «політичне мистецтво» (Альберт Великий), то «scientia politica» – «політична наука» (Аквінат), то «doctrina politica» – «політичне вчення» (Л. Гвіріні) і навіть «sanctissima civilis scientia» – «божественна громадянська наука» (С. Брент). Незважаючи на досить ідеалістичне трактування політики, вона символізувала корінний поворот в бік формування спеціалізованих знань про цю область життя. Причому дана сукупність уявлень стала і невід'ємною складовою частиною гуманітарної освіти того часу.

Другий етап розвитку продовжувався від Громадянської війни в Америці до закінчення Другої світової війни. Дослідженням політичної дійсності було надано наукового характеру. Почалося вивчення поведінки людей у зв'язку з їх участю у державному управлінні, виникли наукові установи, що вивчали політичні відносини. Завдяки цим дослідженням з другої половини XX ст. науку, що виробляє теоретичні уявлення про державне управління, почали називати політологією.

Таким чином третій етап розвитку вже зрілої політичної науки почався після закінчення Другої світової війни й триває донині. Сучасність – це такий період, коли відбувається ревізія емпіричного стану знань про політику. Цей етап розвитку вирізняється критичним переосмисленням арсеналу нагромаджених емпіричних та теоретичних знань та їх подальшим поглибленням.

Політологія як самостійна навчальна дисципліна почала формуватися у другій половині XIX ст. Тепер її розвиток йде на основі подальшого ускладнення політичних зв'язків, політизації соціального життя в цілому, на тлі розвитку всього суспільства, що сприяє постійному збагаченню методів політичних досліджень.

Основні фактори, які сприяли виникненню політології як науки:

- Перший фактор – настигла об'єктивна потреба суспільства в науковому пізнанні політики, її раціональній організації, ефективному управлінні державою.
- Другий фактор – розвиток самого політичного життя в процесі руйнування початкового синтезу філософського, наукового та емпіричного знання про політику, поділ політичного знання на філософський і науковий рівні на функціональній основі.
- Третій фактор – загальний процес становлення наукового знання світу й суспільства, коли диференціація єдиного філософського знання про природу людини та устрій суспільного життя спричинила необхідність наукового висвітлення суті політики і влади, їхньої ролі та функцій.
- Четвертий фактор стимулював і стимулює постійний пошук пізнання політичних подій не політичними й ненауковими засобами. Тому виникнення науки про політику – це не тільки науковий процес, а й значне культурне явище.

12 Структура політичної системи. Основні інститути.

У політичній системі суспільства розрізняють п'ять основних груп елементів: політичні інститути, політичні відносини між суб'єктами політичного життя (громадянами, держава, партії, нація, громадські організації), політичні норми, політичну свідомість і політичну культуру.

Політична свідомість – це одна з форм суспільної свідомості, сукупність політичних ідей, поглядів, уявлень, оцінок, настанов, які відображають усвідомлення окремої людини, соціальних груп чи

суспільства в цілому реальних подій політичного життя крізь призму їх інтересів і ціннісних орієнтацій.

Політична культура – це сукупність політичних знань, поглядів, переконань, духовних цінностей і зразків поведінки окремих громадян, соціальних верств населення, які стосуються їх взаємодії з політичною владою.

Політичні норми – це правила поведінки, що регулюють відносини між соціальними групами людей, націями, народностями, їх участь в організації та здійсненні державної влади, відносини з іншими суб'єктами політичної системи суспільства.

Політичні інститути – спосіб організації політичного життя суспільства, що втілює ті або інші політичні норми, обумовлені конкретно-історичною ситуацією, вимогами політичного життя.

У сучасному суспільстві існують такі основні політичні інститути:

- *Інститут держави*— є центральним, базовим елементом організації суспільства в політичну систему
- *Інститут парламентаризму*— виконує функції регулювання відносин з приводу створення основних правових норм, законів і представництва інтересів різних соціальних груп в державі;
- *Інститути виконавчої влади*— регулює систему взаємодій, що складаються між органами, посадовими особами, які здійснюють поточне управління суспільними справами і населенням країни;
- *Інститут державної служби*— регулює професійну діяльність людей, що належать до особливої статусної групи;
- *Інститут глави держави*— забезпечує стійке відтворення суспільних відносин, дозволяє лідеру держави виступати від імені всього народу, бути вищим арбітром в суперечках, гарантувати цілісність країни, непорушність конституційних прав громадян;
- *Інститут судової влади*— регламентує відносини з приводу суперечок і конфліктів, структурує поле політичних владних відносин, роблять взаємодії людей чітко визначеними та стійкими.